

Inleiding

Het CKM constateert dat er met de tweede consultatieversie van de wet seksuele misdrijven (hierna: wetsvoorstel) de nodige verbeteringen zijn aangebracht. Daar het CKM zich primair richt op het bestrijden van mensenhandel, springt daarbij voor ons in het oog dat het wetsvoorstel nu ook de klant die seks koopt van minderjarigen, anders dan de 16- en 17-jarigen, specifiek strafbaar stelt. Dit ligt in lijn met het pleidooi van het CKM in de eerste consultatieronde en de moties van het lid Kuik¹ (CDA) waarin gevraagd wordt om deze klanten specifiek aan te pakken en in de wet te verankeren.

Klanten

Het CKM is verheugd met deze toevoeging omdat dit naar onze overtuiging bijdraagt aan een effectieve aanpak van de klant die seks koopt van (soms hele jonge) minderjarigen. Er ligt wat betreft het CKM evenwel nog ruimte ter verbetering om de memorie van toelichting op dit punt uit te breiden. Het wetsvoorstel besteedt terecht veel woorden aan de veranderende maatschappelijke opvattingen ter onderbouwing van de nut en noodzaak van het wetsvoorstel. Wanneer het gaat om klanten die betaalde seks hebben met minderjarigen, laat die onderbouwing nog de nodige wensen over. Uiteraard hebben wij begrip voor het feit dat het wetsvoorstel beoogt de gehele zedentitel ingrijpend te wijzigen en dat het CKM zich richt op één specifieke maatregel in het grotere geheel. Desondanks raakt deze specifieke maatregel een belangwekkend en tot nu een onderbelicht thema, namelijk de minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting in Nederland. Het CKM juicht het dan ook toe dat het voorliggend voorstel vergeleken met de eerste versie nadrukkelijk verbeterd is op dit punt.

Maatschappelijke perceptie

Zo speelt het betalingselement bij de opvolger van het huidige 248b Sr bij klanten die seks kopen van minderjarige slachtoffers jonger dan 16 in deze versie nu ook een rol van betekenis. Dit doet meer recht aan de huidige maatschappelijke realiteit waarin slachtoffers steeds vaker op jongere leeftijd slachtoffer lijken te worden. Een ander positief neveneffect is dat dit kan bijdragen aan het vergroten van het zicht op het aantal klanten dat bereid is te betalen voor seksuele diensten van minderjarige slachtoffers en dat hier ook beleidsmatig op gestuurd kan worden door de opsporingsdiensten.

Daarnaast kan deze toevoeging ook bijdragen aan de erkenning en herkenning van (minderjarige) slachtoffers van mensenhandel. Met het aangepaste wetsvoorstel wordt het betalingselement onderdeel van de tenlastelegging waardoor er onderscheid gemaakt wordt tussen bijvoorbeeld de zwemleraar die zijn pupil misbruikt en een minderjarig slachtoffer van seksuele uitbuiting. Bij mensenhandel is het bovendien problematisch dat deze slachtoffers zichzelf vaak niet als zodanig herkennen en/of zichzelf de schuld geven. Dit problematiseert niet alleen het herstel, maar vormt ook een obstakel in de opsporing daar deze slachtoffers vaak geen aangifte doen².

¹ Motie Kuik/Van der Graaf, Kamerstuk 35570-VI nr. 85 voortvloeiend uit de motie Kuik c.s., Kamerstuk 28638 nr. 166.

² Zie bijv. het rapport 'Aangifte doe je niet', Leermakers, S.D.E., Simons, E.I., Noteboom, F. (2018). Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel.

Voorts is de genoemde wijziging van belang omdat deze de veranderende maatschappelijke perceptie ten aanzien van de klant ten aanzien van seksuele uitbuiting beter reflecteert. De klant is niet meer de onschuldige toeschouwer die per ongeluk betaalde seks heeft met een minderjarige, maar is de zuurstof die het delict mensenhandel in stand houdt. Wij geven u dan ook ter overweging mee specifiek in de memorie van toelichting te verwijzen naar het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel te benoemen, waaronder artikel 6. Dit versterkt naar onze overtuiging de onderbouwing van de voorgenomen wetswijziging

Valkenburgse zedenzaak

Nog specifiekere geeft het CKM u ter overweging mee om in de memorie van toelichting nader in te gaan op de lezing van de Hoge Raad in de Valkenburgse zedenzaak³. Naar onze overtuiging strookt de wijze waarop de Hoge Raad de rol van de klant weegt, niet langer met de maatschappelijke en politieke perceptie van de klant, noch strookt deze met het eerder genoemde mensenhandel verdrag van de Raad van Europa. In deze gezaghebbende uitspraak, verkleint de Hoge Raad de rol van de klant als een (bijna) onschuldige toeschouwer die enkel strafbaar is omdat dit nu eenmaal strafbaar is gesteld in art 248 Sr, hetgeen in de literatuur wordt aangehaald als 'pechstrafrecht'⁴. Het gevolg is dat een klant – zolang niet overtuigend is vastgesteld dat hij/zij bewust op zoek is gegaan naar betaalde seks met een minderjarige – een taakstraf krijgt in combinatie met één dag cel. In deze zaak besteedde de Hoge Raad veel aandacht aan de vraag of de rechter hiermee het taakstrafverbod heeft omzeild en dook hierbij uitgebreid in de wetgeschiedenis om antwoord te geven op deze vraag en besloot met de conclusie dat het opleggen van een dergelijke straf in lijn was met de wet. De essentie van het probleem ligt wat ons betreft echter niet zozeer in de strafoplegging, maar bij de perceptie van de klant leidend tot een dergelijke strafoplegging. De vraag ligt nu bij de wetgever, en is wat ons betreft specifiek aan de orde bij dit wetsvoorstel, of deze lezing van de Hoge Raad blijft staan of dat deze aan herijking toe is. Het moge duidelijk zijn dat het CKM van mening is dat dit wetsvoorstel hiervoor de perfecte gelegenheid om blijk te geven van een veranderend inzicht inzake de klant die seks koopt van minderjarigen. Zonder een dergelijke aanpassing, is het wat ons betreft nog maar de vraag of een verhoging van het strafmaximum, zoals dit wetsvoorstel voorstelt, zal leiden tot andere strafopleggingen in zaken die vergelijkbaar zijn met de Valkenburgse zedenzaak. Die verhoging is wat ons betreft zeker gewenst, maar urgenter is wat ons betreft de ondergrens die de rechter heeft neergelegd in de genoemde zaak. Dat los je niet op met voorstellen die de rechterlijke vrijheid beperken (zoals minimumstraffen), maar door helderheid te verschaffen over de huidige onderwaardering van de rol van de klant in relatie tot minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting. Het gaat hier niet om een pechvogel, maar om een cruciale schakel die mensenhandel mogelijk maakt.

³ Zie bijvoorbeeld [ECLI:NL:HR:2018:202](#), 20 februari 2018.

⁴ Zie De Hullu (2018). *Materieel Strafrecht*, pp. 223-224, Deventer: Wolters Kluwer.; De Hullu noemt in dit verband de zedendelicten als voorbeeld van geobjectiveerde bestanddelen en typeert dit even later – specifiek binnen de context van gekwalificeerde geweldsdelicten (bijv. art 302 lid 2 Sr) – als risicoaansprakelijkheid ten aanzien van de gevolgen, of in de optiek van sommigen 'pechstrafrecht'. Daar opzet op de dood (art. 302 lid 2 Sr) of opzet op de minderjarige leeftijd (art 284b Sr) niet vereist is, wordt dit door sommigen wordt gekwalificeerd als risicoaansprakelijkheid of zelfs pechstrafrecht.

Coherentie

Dat de perceptie van de klant in relatie tot seksuele uitbuiting aan het verschuiven is, is tevens ook af te leiden aan de onlangs aangenomen initiatiefwet strafbaarstelling misbruik prostitué(e)s die slachtoffer zijn van mensenhandel⁵. Het CKM geeft u ter overweging mee om in de memorie van toelichting derhalve aandacht te besteden aan de coherentie met het genoemde wetsvoorstel wat is aangenomen. Deze wet beoogt primair de klant strafbaar te stellen die weet, of had moeten weten, dat hij te maken heeft met een slachtoffer mensenhandel. Deze klant wordt hierdoor 'medeverantwoordelijk' voor het delict mensenhandel (art 273g Sr). Dat is bij het voorliggende wetsvoorstel bij de klant die seks koopt van een minderjarige strikt genomen niet het geval en bovendien is er hier geen sprake van een opzetvereiste. Het ligt voor het CKM dan ook voor de hand om bij de memorie van toelichting aandacht te besteden hoe deze strafbaarstelling zich verhoudt tot de genoemde initiatiefwet. Dit draagt in onze optiek bij aan de versterking van de aanpak van mensenhande. Voorts strekt het tot de aanbeveling om te onderbouwen hoe dit voorstel zich verhoudt tot het wetsvoorstel regulering sekswerk. In dit voorstel is de klant in overtreding wanneer hij seksuele handelingen verricht met de prostitué die niet in het bezit is van een geldige vergunning.

Seksuele misdrijven

Het beoogde art. 239 Sr. bevat een definitiebepaling van 'seksuele handelingen' waarin het volgende staat: 'Hiermee wordt op overzichtelijke wijze geregeld dat veelvoorkomende (online) verschijningsvormen van seksuele interactie onder de delictsomschrijving vallen'. Net zoals in de onze vorige consultatie inbreng, vraagt het CKM of dit tot het gevolg heeft dat elke delictsomschrijving waarin seksuele handelingen nu wordt genoemd automatisch ook een online component kent. Dit behoeft verduidelijking in de memorie van toelichting.

Lokprofielen

Ook het inzetten van lokprofielen of het chatten met een virtuele creatie zijn natuurlijk relatief nieuwe fenomenen die strafrechtelijk kunnen worden ingezet om verdachten op te sporen. Het wetsvoorstel beoogt ook om die reden het Wetboek van Strafrecht te herijken. Het CKM is een groot voorstander van technologische en innovatieve middelen om seksueel misbruik en uitbuiting te voorkomen en te bestrijden. Bij de eerste consultatieversie heeft het CKM al reeds gevraagd om helderheid te verschaffen over de vraag of de zogenaamde lokpuber ook ingezet kan worden bij slachtoffers ouder dan 16 jaar, dit vanwege het feit dat de memorie van toelichting alleen spreekt over het inzetten van lokpubers in deze leeftijdscategorie. Het CKM constateert dat deze onduidelijkheid in de nieuwe versie nog niet is weggenomen. Het CKM herhaalt dan ook het verzoek hierover helderheid te verschaffen.

Daarnaast roept het CKM hierbij een recent vonnis⁶ in herinnering waarbij de rechter stelt dat het gebruik van virtueel minderjarige zich moeilijk laat rijmen tot het bewijzen van een poging tot ontucht met een minderjarige. Dit terwijl uit de voorafgaande chatgesprekken verondersteld mocht worden dat

⁵ Initiatiefvoorstel-Segers, Kuiken, Van Nispen en Kuik. *Wet strafbaarstelling misbruik prostitué(e)s die slachtoffer zijn van mensenhandel*, Kamerstuknr. 34091.

⁶ ECLI:NL:RBMNE:2021:1447; Rechtbank Midden-Nederland, 14-04-2021

het ging om een 14 jarig meisje, er een seksafpraak werd gemaakt en de verdachte daadwerkelijk naar de afgesproken ontmoetingsplek was toegegaan. Het CKM acht het een onwenselijke ontwikkeling wanneer het gebruik van een virtueel minderjarige - waarbij het immers per definitie om een pogingsdelict gaat - een veroordeling voor een poging tot ontucht in de weg staat. Het CKM ziet dan ook in het kader van dit wetsvoorstel ruimte om hierover helderheid te verschaffen omdat anders het inzetten van een virtueel minderjarige enkel kan leiden tot het bewijzen van grooming, hetgeen bij het genoemde vonnis ook gebeurd is.